

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/10958,Sledztwo-w-sprawie-Zbrodni-Katynskiej-sygn-S-3804Zk.html>

05.04.2026, 17:22

Strona znajduje się w archiwum.

Śledztwo w sprawie Zbrodni Katyńskiej (sygn. S 38/04/Zk)

11.08.2011

Śledztwo o sygn. S 38/04/Zk w sprawie określonej symbolicznym mianem Zbrodni Katyńskiej, tj. w sprawie stanowiących zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości, zabójstw nie mniej niż 21 768 obywateli polskich dokonanych w okresie od dnia 5 marca do bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 1940 r. na terytorium ZSRR przez funkcjonariuszy tego państwa, działających w wykonaniu podjętej w Moskwie w dniu 5 marca 1940 r. uchwały Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików), tj. o przest. z art. 118 § 1 k.k. w zb. z art. 123 § 1 pkt. 3 i 4 k.k. i inne, jest prowadzone przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie od 30 listopada 2004 r.

Jego celem jest wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym między innymi imienne ustalenie wszystkich obywateli polskich - ofiar Zbrodni Katyńskiej, ustalenie nieznanych dotąd miejsc ich kaźni i pochówku, sporządzenie pełnej listy osób, którym w niniejszym postępowaniu przysługują prawa pokrzywdzonych, ustalenie wszystkich osób biorących udział zarówno w podjęciu jak i w wykonaniu decyzji z 5 marca 1940 r., określenie zakresu odpowiedzialności każdej z nich i o ile to będzie możliwe pociągnięcie do odpowiedzialności żyjących sprawców. Realizacja tych zamierzeń jest uwarunkowana możliwością zebrania pełnego materiału dowodowego, pozwalającego na poczynienie stosownych ustaleń.

Śledztwo prowadzi trzyosobowy Zespół Śledczy, składający się z prokuratorów Oddziałowej Komisji w Warszawie.

Czynności dowodowe koncentrują się na przesłuchiwanie świadków oraz poszukiwaniu materiałów archiwalnych odnoszących się do Zbrodni Katyńskiej.

Do chwili obecnej przeprowadzono przesłuchanie łącznie 4193 świadków. Większość z nich stanowią członkowie rodzin zamordowanych. Czynności przesłuchania świadków są prowadzone nie tylko na terenie Polski, ale również poza jej granicami.

W toku śledztwa w sprawie Zbrodni Katyńskiej poszukiwane są w kraju i poza jego granicami dokumenty i inne dowody mogące mieć istotne znaczenie dla przedmiotu postępowania. W tym celu prowadzone są rozliczne kwerendy mające doprowadzić do odnalezienia archiwalnych dokumentów, fotografii i dokumentalnych materiałów filmowych dotyczących Zbrodni Katyńskiej.

Prokuratorzy zespołu śledczego zapoznali się z materiałami archiwalnymi znajdującymi się w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Warszawie, Ośrodku KARTA w Warszawie, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Filmoteki Narodowej, Narodowym Archiwum Cyfrowym, Biurze Informacji i Poszukiwań Zarządu Głównego PCK w Warszawie, Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. W wyniku oględzin tych materiałów pozyskano kopie

szeregu dokumentów, fotografii i materiałów filmowych oraz dźwiękowych odnoszących się do przedmiotu śledztwa.

Z uwagi na istotne znaczenie dla niniejszego śledztwa materiału dowodowego zgromadzonego w śledztwie o sygn. 159 Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej w sprawie Zbrodni Katyńskiej, Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie dwukrotnie występowała (pierwszy wniosek skierowany został 8 marca 2005 r., drugi w dniu 30 września 2009 r.) do Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej w prowadzonym postępowaniu karnym poprzez udostępnienie całości akt śledztwa Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej o sygn. 159 oraz postanowienia o umorzeniu tegoż śledztwa.

Do chwili obecnej do akt śledztwa S 38/04/Zk wpłynęło w kilku transzach łącznie 148 tomów kopii akt śledztwa Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej Nr 159 w sprawie Zbrodni Katyńskiej.

Pierwsza partia 67 tomów przekazana została w dniu 8 maja 2010 r. przez władze państwowe Federacji Rosyjskiej na ręce wykonującego wówczas obowiązki Prezydenta RP Marszałka Bronisława Komorowskiego. Akta te są tożsame z udostępnioną w październiku 2005 r. w Moskwie prokuratorom IPN jawną dokumentacją 67 tomów akt sprawy nr 159, z których treścią się oni wówczas zapoznali, bez możliwości sporządzenia kopii tejże dokumentacji - planowane jest jej stopniowe tłumaczenie.

Następnie Prokuratura Generalna FR działając w wykonaniu wniosku Oddziałowej Komisji w Warszawie o udzielenie pomocy prawnej przekazała za pośrednictwem Ambasady RP w Moskwie, stronie polskiej w dwóch transzach kolejno 20 i 50 tomów uwierzytelnionych przez stronę rosyjską kserokopii dokumentów ze śledztwa nr 159. Treść tych materiałów pozostawała dotąd nieznana (nie udostępniono ich w 2005 r. prokuratorom IPN w Moskwie). Na obecnym etapie śledztwa zakończono, przy udziale biegłych tłumaczy, dokonywanie oględzin tych 70 tomów akt i wyselekcjonowano z nich materiały do tłumaczenia. Aktualnie podlega tłumaczeniu wybrana dokumentacja z 20 tomów akt, po złożeniu przez biegłych tłumaczy przekładu, przystąpią oni do tłumaczenia wyselekcjonowanych materiałów z 50 tomów akt.

W toku oględzin ustalono, że w przekazanych 20 tomach dokumentacji śledczej znajdują się listy wywozowe (listy śmierci) z obozu ostaszkowskiego wraz z potwierdzeniami odbioru z Zarządu do Spraw Jeńców Wojennych NKWD ZSRR w Moskwie pakietów z kolejnymi listami oraz korespondencją w sprawie wyjaśniania pomyłek odnośnie personaliów jeńców lub numerów ich spraw. Ponadto stwierdzono bardzo dużą liczbę protokołów przesłuchania w charakterze świadków byłych funkcjonariuszy NKWD, z których część mogła mieć lub miała związek z rozstrzelaniem polskich jeńców.

W wyniku oględzin 50 tomów akt sprawy nr 159 ustalono, że dokumentacja ta obejmuje m.in. zapytania do Głównego Informacyjnego Centrum MSW ZSRR w Charkowie, Moskwie, Kijowie i Ługańsku o karalność, miejsce zamieszkania lub datę zgonu poszukiwanych pracowników obozu starobielskiego i funkcjonariuszy NKWD w Starobielsku wraz z uzyskanymi w tej sprawie odpowiedziami, liczne protokoły przesłuchań świadków, dokumentację z poszukiwania materiałów archiwalnych i wyniki kwerend archiwalnych, obszerną korespondencję NPW FR z obywatelami polskimi poszukującymi informacji o swoich bliskich i z Rosyjskim Czerwonym Krzyżem, wykazy zmarłych polskich jeńców, informacje Mierkułowa i Krugłowa „O wynikach tzw. sprawy katyńskiej”, informacje o dyslokacji jednostek wojsk konwojowych NKWD ZSRR na 31.12.1939 r.,

rozkazy i instrukcje NKWD o wojskowej ochronie obozów dla jeńców wojennych przez jednostki wojsk konwojowych NKWD ZSRR, o tworzeniu i przekształcaniu jednostek wojsk konwojowych NKWD ZSRR, rozkaz Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRR z 5.11.1939 r. „O oczyszczeniu terenów Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi z wrogich elementów”, telegramy dot. wykonania polecenia Ł. Berii z 7.03.1940 r. o wytypowaniu rodzin wojskowych, policjantów i innych do wywózki, dokumentację archiwalną (statuty) dot. WKP(b), Robotniczo - Chłopskiej Armii Czerwonej i utworzenia NKWD, dekret o utworzeniu obwodów białoruskiej i ukraińskiej SSR i o powołaniu na ich terenie różnych instytucji. Wśród tych materiałów znajduje się również dokumentacja w zakresie przedłużania okresu trwania śledztwa nr 159, ekspertyza dot. kwalifikacji zbrodni ludobójstwa w odniesieniu do sprawy karnej 159, ekspertyza Instytutu Historii Wojskowości MON FR, informacja o konwencjach haskich, wypis z Konstytucji FR, korespondencja NPW FR z FSB w sprawie odtajnienia w 1991 r. materiałów tajnych znajdujących się w aktach sprawy 159, postanowienie NPW o ustaleniu prawidłowych danych ofiar, których nieśmiertelniki zostały ujawnione w 1991 r. podczas prac ekshumacyjnych oraz materiały z wykonania przez prokuratury Białorusi i Ukrainy pomocy prawnych dla śledztwa NPW FR nr 159.

W uzyskanych dotychczas kopiach akt sprawy nr 159 nie stwierdzono dokumentów zawierających personalia 3870 obywateli polskich - więźniów osadzonych w więzieniach na tzw. Zachodniej Białorusi, zamordowanych w ramach Zbrodni Katyńskiej (te brakujące dokumenty określa się potocznie mianem Białoruskiej Listy Katyńskiej).

Przekazane przez stronę rosyjską kopie dokumentacji mają bardzo istotne znaczenia dla prowadzonego śledztwa S 38/04/Zk albowiem stanowią uwierzytelniony materiał dowodowy pozwalający na poczynienie ustaleń co do stanu faktycznego sprawy - działań organizacyjnych związanych z utworzeniem obozów dla polskich jeńców wojennych, liczby osadzonych jeńców, warunków pobytu, dokumentacji związanej z przygotowaniem do wywozu jeńców partiami do miejsc kaźni w ramach tzw. „rozładowania obozów”, ustalenia personaliów jeńców i daty ich wywozu z obozu do „dyspozycji” NKWD, ustalenia personaliów funkcjonariuszy NKWD biorących udział w transportowaniu, mordowaniu i grzebaniu ciał zamordowanych.

W lipcu 2011 r. do akt śledztwa wpłynęła kolejna partia 11 tomów kserokopii dokumentacji śledczej sprawy nr 159, w najbliższym czasie przeprowadzone zostaną ich oględziny, po zakończeniu czynności wyselekcjonowane materiały przekazane zostaną do tłumaczenia.

W wyniku realizacji przez niemieckie organy wymiaru sprawiedliwości wniosku Oddziałowej Komisji w Warszawie o udzielenie pomocy prawnej uzyskano z Prokuratury Generalnej w Koblencji - Nadrenia - Palatynat kserokopie i mikrofiszki dokumentów pochodzących ze zbiorów Archiwum Politycznego MSZ w Berlinie i Archiwum Federalnego w Koblencji. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie wystąpiła w dniu 18 sierpnia 2005 r. do Prokuratury Generalnej Ukrainy z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej. W wykonaniu tego wniosku prokuratorzy IPN zaznajomili się w listopadzie 2006 r. w Kijowie z aktami postępowania Prokuratury Wojskowej Kijowskiego Regionu Ukrainy w sprawie „masowych pochówków obywateli w Dnieprowskim Leśnictwie w miejscowości Bykownia pod Kijowem” oraz z aktami postępowania Prokuratury Wojskowej Północnego Regionu Ukrainy w sprawie „rozstrzelania w latach 1940-1941 przez organy NKWD ZSRR polskich oficerów i innych obywateli polskich”. Prokuratorzy przeprowadzili oględziny materiałów wymienionych wyżej dwóch spraw karnych, sporządzając stosowną dokumentację procesową. Podczas tej czynności dokonywali również na bieżąco wyboru istotnych dla śledztwa w sprawie Zbrodni Katyńskiej dokumentów. Wyselekcjonowane materiały procesowe w ilości 22 tomów, każdy liczący po

kilkaset kart, wpłynęły do Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie, za pośrednictwem Ambasady RP w Kijowie, w sierpniu 2007 r.

W toku śledztwa skierowany został w kwietniu 2007 r. wniosek do Prokuratury Generalnej Ukrainy o udzielenie pomocy prawnej poprzez nadesłanie uwierzytelnionej kserokopii tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej, tj. wykazu zawierającego dane 3435 obywateli polskich przetrzymywanych w więzieniach na tzw. Zachodniej Ukrainie i rozstrzelanych na Ukrainie na podstawie decyzji z 5 marca 1940 r. Przedmiotowa Lista została przekazana na potrzeby śledztwa S 38/04/Zk w sierpniu 2007 r.

W dniu 20 września 2002 r. skierowano, za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości R.P. wniosek o udzielenie pomocy prawnej do organów sprawiedliwości Republiki Białorusi, w którym zwrócono się o ustalenie czy prokuratura Republiki Białorusi prowadziła śledztwo w sprawie masowych grobów w Kuropatach koło Mińska i o przekazanie materiałów zgromadzonych w tej sprawie (wniosek ten skierowano w ramach prowadzonego wówczas odrębnie postępowania sprawdzającego S 69/02/Zk w sprawie zabójstwa obywateli polskich, których ciała ujawniono podczas prac ekshumacyjnych na terenie miejscowości Kuropaty koło Mińska - materiały tegoż postępowania postanowieniem z dnia 3 grudnia 2004 r. włączono do materiałów śledztwa S 38/04/Zk w sprawie Zbrodni Katyńskiej).

Z uzyskanej w 2003 r. odpowiedzi strony białoruskiej wynika, że w toku prowadzonego postępowania w sprawie „ujawnienia pochowanych w uroczysku Kuropaty na terenie obwodu mińskiego ludzi” nie ustalono narodowości i obywatelstwa ekshumowanych szczątków kostnych. Strona białoruska nie przekazała kserokopii materiałów dotyczących tej sprawy.

W listopadzie 2007 r. uzyskano szczegółową informację o wynikach przeprowadzonej w Londynie przez archiwistów IPN kwerendy dokumentacji odnoszącej się do przedmiotu śledztwa, przechowywanej w zasobie Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Studium Polski Podziemnej i Biblioteki Polskiej. Do chwili obecnej do akt śledztwa S 38/04/Zk wpłynęły z BUiAD kopie pozyskanej z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego do zasobu IPN bardzo obszernej dokumentacji. Materiały te obecnie poddawane są analizie. Aktualnie trwa oczekiwanie na realizację przez prokuraturę Stanów Zjednoczonych Ameryki wniosku Oddziałowej Komisji w Warszawie z dnia 26 maja 2009 r. o pomoc prawną (sporządzenie uwierzytelnionych kserokopii dokumentacji Specjalnej Komisji Śledczej Kongresu USA powołanej do zbadania okoliczności Zbrodni Katyńskiej - tzw. Komisji Maddena), Po uzyskaniu wnioskowanej dokumentacji planowane jest przełożenie jej na język polski.

W związku z przekazaniem w październiku 2009 r. przez Prokuraturę Okręgową Warszawa Praga do Oddziałowej Komisji w Warszawie wyłączonych ze śledztwa V Ds. 124/09 w sprawie niedopełnienia obowiązków w związku z postępowaniem z dowodami rzeczowymi przez funkcjonariuszy publicznych w okresie od 1991 do 2009 r. w Legionowie i znieważenia zwłok ludzkich, materiałów oraz oddaniem do dyspozycji tej Komisji, przechowywanej w Zakładzie Medycyny Sądowej WUM w Warszawie skrzyni z zawartością 12 czaszek wydobytych w 1991 r. podczas prac ekshumacyjnych w Charkowie, powołano ZMS w Warszawie do przeprowadzenia badań identyfikacyjnych DNA dowodowych szczątków ludzkich. Biegłym zlecono również ustalenie czy zabezpieczone szczątki wykazują zgodność z profilami genetycznymi wnioskujących o przeprowadzenie badań kilku członków rodzin ofiar Zbrodni Katyńskiej. Z uzyskanej z ZMS w Warszawie opinii z zakresu badań identyfikacyjnych DNA wynika, że przeprowadzone badania pozwoliły na wyizolowanie z wszystkich 12 dowodowych czaszek profili genetycznych. W toku

śledztwa uwzględniono wnioski o przeprowadzenie badań identyfikacyjnych DNA czterech osób pokrzywdzonych - z uzyskanych opinii wynika, że badania przyniosły wynik negatywny. W związku z wpłynięciem kolejnych kilkunastu wniosków członków rodzin o dokonanie badań identyfikacyjnych, kontynuowane są działania zmierzające do identyfikacji zabezpieczonych szczątków ludzkich i wydania ich do pochówku, żyjącym sukcesorom prawnym zamordowanych w Charkowie jeńców obozu starobielskiego.

[Następny Strona](#)

Centrala